

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

СУБОТА, 30. мај 2026.

12.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

СЦЕНА, МАСКА, КОСТИМ, ЛУТКА

Отварање изложбе, уручење награда

Организатори: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, Новосадски дечији културни центар, Стеријино позорје

12.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

ТРИБИНА ПОВОДОМ 70 ГОДИНА

СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА:

ПОЗОРЈЕ ИЗ ВИЗУРЕ СЕЛЕКТОРА

ФЕСТИВАЛА

12.00 часова / СНП Камерна сцена

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

Јавно читање радова студената драматургије

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ЗАШТО СЕ СМЕЈЕ?

Ауторски пројекат Ђорђа Нешовића

Народно позориште Сомбор

Редитељ: ЂОРЂЕ НЕШОВИЋ

Драматург: СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ

Сценографија: МИЉЕНА ВУЧКОВИЋ

Костимографија: ЛАРА БУНЧИЋ

Композиторка: МАРИЈА БАЛУБЦИЋ

Сарадник за сценски покрет: ДЕНЕШ ДЕБРЕИ

Дизајн светла: ИВАН НИКОЛОВСКИ

Улоге

СРЂАН АЛЕКСИЋ

ДАНИЦА ГРУБАЧКИ

НИНОСЛАВ ЂОРЂЕВИЋ

ИВАНА В. ЈОВАНОВИЋ

НИКОЛА КНЕЖЕВИЋ

МИЛОШ ЛАЗИЋ

МИЛИЈАНА МАКЕВИЋ МИРКОВ

КСЕНИЈА МИТРОВИЋ

ОЛГИЦА НЕСТОРОВИЋ

АЛЕКСАНДАР РИСТОСКИ

АНА РУДАКИЈЕВИЋ

ДРАГАНА ШУША

Представа траје 1 сат и 45 минута

*У представи су, поред документарних материјала и глумачких импровизација, коришћени делови романа *Деца* Милене Марковић и мотиви из књиге *Родитељи тишу*, Савеза удружења Србије за помоћ особама са аутизмом.

21.00 час / Новосадско позориште / Újvidéki Színház

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ПРОФЕСИОНАЛАЦ

Звездара театар Београд

Текст и режија: ДУШАН КОВАЧЕВИЋ

Сценографија: ВЛАДИСЛАВА МУНИЋ КАНИНГТОН

Костимографија: ДРАГИЦА ЛАУШЕВИЋ

Композитор и избор музике: ВЛАДИМИР МАРКОВИЋ

Асистенткиња сценографкиње: МАРИЈА РУДИЋ

Дизајнери тона: СТЕФАН АНЂЕЛИЋ

и НИКОЛА ЈОВОВИЋ

Дизајнер светла: МИЛОМИР ДИМИТРИЈЕВИЋ

Шминка: МАРИЈАНА ГОЛУБОВИЋ

Аутор видео спота: СТЕВО МАНДИЋ

Улоге

Ја – Теодор Теја Крај: ИГОР ЂОРЂЕВИЋ

Лука Лабан – професионалац: НЕНАД ЈЕЗДИЋ

Марта – секретарица: АНА ФРАНИЋ

Један сасвим нормалан лудак: ДУШКО АШКОВИЋ

Представа траје 1 сат и 50 минута

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА ЗАШТО СЕ СМЕЈЕ?

РЕЧ СЕЛЕКТОРА

ЗАШТО СЕ СМЕЈЕ?, ауторски пројекат Ђорђа Нешовића, Народно позориште Сомбор (Србија)

„Зашто се смеје?“ ауторски је пројекат који снажно и емотивно осветљава живот са аутизмом из много углова и снажно се повезује са публиком, дајући јој шансу да након одгледане представе боље разуме особе са аутизмом, али и њихове ближње. То је прича о породицама које се суочавају са аутизмом. Полазиште ове представе је лична редитељева прича о брату са аутизмом кроз призму позоришта, која у својој структури садржи приче о три дечака који се налазе на различитим спектрима аутизма. Како аутизам представити на сцени, шта он може да значи позоришту и како позориште утиче на свест о аутизму – све су то питања која се постављају у овој представи која, трагајући за одговорима добија разумевање, љубав и снажне загрљаје гледалаца. Редитељски рукопис нам приближава универзалну истину – креативност не зна за границе, припада свима без обзира на године, образовање и околности. Са једне стране креативност редитељског поступка, са друге стране креативност теме, хумани аспект који нас одваја од свега другог на планети – људи смо.

У нашој породици знамо где прича о аутизму почиње, али не знамо где се завршава – јер она и даље траје, каже редитељ.

Светислав Гонцић

РЕДИТЕЉ

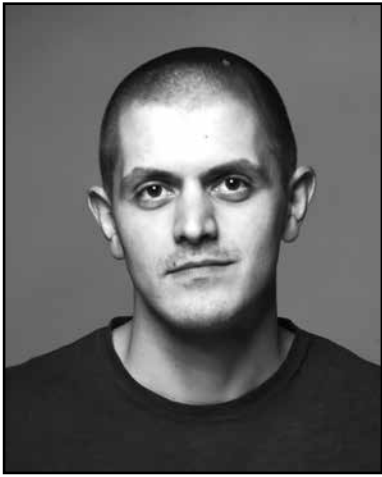
Полазна тачка ове представе јесте лична прича – прича моје породице. Мој млађи брат је особа са аутизмом. У нашој кући знамо где та прича почиње, али не знамо где се завршава, јер она и даље траје и обликује наш свакодневни живот. У тренутку када сам постао редитељ, почео сам на аутизам да гледам и кроз призму позоришта: како га разумети на сцени, како га сценски изразити, али и шта аутизам

може да отвори у самом позоришту, као и шта позориште може да значи особама са аутизмом и њиховим породицама.

Овај процес започео је као широко, отворено поље – за неке од нас познато и лично, за друге потпуно ново и неистражено. Током неколико месеци рада и промишљања бавили смо се различитим материјалима: филмовима, књигама, личним сећањима и искуствима. Упознали смо се и са радом сомборског Удружења за помоћ особама са аутизмом „Масла-

чак“, слушали приче, делили емоције, постављали питања и покушавали да разумемо. Из тог дугог и сложеног процеса родила се потреба да све те фрагменте саберемо, ставимо у јасан оквир и обликујемо у позоришни чин који настоји да, макар делимично, приближи живот породица чији чланови живе са аутизмом. Представа је састављена од три засебне, али међусобно повезане приче о тројници дечака који се налазе на различитим местима спектра аутизма.

Моја потреба била је да испричам причу о аутизму као о нечему сложеном и вишеслојном, али не нужно трагичном или тескобном. Ово је, пре свега, представа о прихватању – и о љубави.

Ђорђе Нешовић

Дипломирао је основне студије позоришне и радио режије на Факултету драмских уметности у Београду у класи ред. проф. Иване Вујић и др ум. Снежане Тришић, док је мастер студије завршио под менторством Кокана Младеновића. Студент је

докторских уметничких студија на том факултету.

Режирао је представе: *Режим исцељења* (Тања Шљивар, Атеље 212 Београд), *Све добре барбике* (по роману Катарине Митровић, Хартефакт Београд), *Ефекат* (Луси Пребл, НП „Тоша Јовановић“ Зрењанин), *Мишија грозница* (Александар Поповић, Српско народно позориште Нови Сад), *Џорџ Каплан* (Фредерик Зонтаг, Словенско народно позориште Нова Горица) и *Уображени болесник* (Ж. Б. П. Молијер, Књажевско-српски театар Крагујевац). Током студирања режирао је представе *Тамо где певају* (Филип Грујић), *Lux in Tenebris* (Бертолт Брехт), *Лола Монтез* (Слободан Обрадовић).

Асистирао је Милошу Лолићу на представи *Каспар* (Петер Хандке, Југословенско драмско позориште), као и Марку Ђорђевићу на филму *За данас толико*. Учествовао је на бројним фестивалима и радионицама, у земљи и иностранству.

Од децембра 2024. године обавља функцију уметничког директора Књажевско-српског театра у Крагујевцу.

Добитник је награде „Др Хуго Клајн“ за најбољег студента позоришне режије у својој генерацији.

ЕКС ЛИБРИС

7.

БРАТ: Пролазе дани. Саша сада има четири године. Није рекао ни мама, ни тата, ни бата. Није проговорио ни реч. Нити ће. Саша неће комуницирати речима. Он ће проговорити само у сновима. Проговориће у нашим жељама, мислима, бригама.

САША:

Саша чује речи.

Саша чује

реченице.

Саша чује звукове.

Саша чује лишће на

ветру.

Саша чује пса који

лаје.

Саша чује фен за

косу.

Саша чује маму која

плаче.

Саша чује шкрипу

паркета.

Саша чује тачкове на

колима.

Саша чује мотор

усисивача.

Саша чује своје

прсте.

Саша чује татин

смех.

Саша чује кишу која

пада.

Саша чује воду која

тече.

8.

БРАТ: Били једном један зец и једна корњача. Зец је свуда унаоколо скакао и викао...

МАЈКА: „Ја сам брз, ја сам бржи, ја сам најбржи“.

Корњачу је то помало нервирало. Сви знамо да га је већ једном победила.

ТЕТКА: Али зец је упорно захтевао нову трку.

Корњача попусти и дође на стартну линију.

Позор... Кроз прозор...

СВИ: Сад!

БАБА: И зец одјури страховитом брзином. А

корњача се оклизне. Преврне се на леђа и све остале животиње притрче да виде да л' је

добро...

ОТАЦ: ...да л' треба да одахне мало, да се

одмори. И сви однесу корњачу кући.

Зец стигне први до циља.

МАЈКА: Ја сам најбржи!!!!

ОТАЦ: Није га дочекао нико...

СВИ: ...осим њега самог.

„Када не знаш шта ћеш са стварношћу, направи позоришну представу“, једна је од кључних реплика ове представе. Из ње, истина, произилази и значајан део онога што чини повест западног позоришта, но у конкретном случају, ова реченица је искрени исказ аутора који имају искуство живота са аутистичним особама и аутентични је израз свести о суживоту с њима. Притом – ваља нагласити – ово није представа о аутизму, а ни вапај родитеља и најближих сродника оболелих од аутизма; оних, дакле, који су суочени са социјалним околностима, предрасудама, нетрпељивостима, неразумеванјем или мањкавостима социјалне и здравствене бриге о особама с овом дијагнозом. Ово је представа о животу и судбинама неких од нас – оних који имају ову дијагнозу и одабраних који хоће да живе са аутистичним особама. Јер, када стварност, из различитих разлога, није у стању да апсорбује аутизам и суочи се с онима који се не уклапају у

друштвене стандарде, онда решење нуди театар. У њему је, наиме, све могуће, па и то да се стварност мења по мери оних који се не уклапају у постојеће моделе.

Сомборска представа нуди увид у овај проблем из различитих углова. У њој препознајемо активан став, борбу, али и одустајање и резигнацију. Но, нико од актера ове приче није изложен глорификацији (јер овде борбу препознајемо као израз љубави), нити осуди (будући да су и разлози одустајања поштено аргументовани). Фрагментарно конструисана као калейдоскоп неколико прича, представа нас уводи у област од које бисмо у први мах најрадије окренули главу. Представа, притом, не функционише дидактички по моделу „друштвено пожељних тема“, него је искрена и, што је најважније, уметнички је релевантна.

Зашто се смеје? је још једна потврда великих моћи сомборског позоришта – подједнако глумаца, спремних да у

рад безрезервно уложе све своје капацитете, и управе која реализује репертоар. Мало је овде ансамбала који улажу стрпљење, концентрацију и вољу да се овако темељно посвете радионици која, истина, подразумева прецизну редитељску идеју, а чији изведбени материјал израста из беспрекорног драматуршког ангажмана, у овом случају Слободана Обрадовића.

Највећи изазов, драматуршки и редитељски, али у смислу реализације понајпре глумачки, био је елиминација онога што Данило Киш – наравно у другом контексту, али опет везаном за уметност – дефинише као проблем патетике. Она најчешће компромитује истинитост и дезавуише уверљивост аутентичног сведочанства. А управо се патетика са свих страна – аутора, извођача и хоризонта очекивања гледалаца – у случају ове теме испоставља као најопасније „минско поље“. Централна прича, судбина аутистичног Саше и његове породице, темељни је камен

кушње комплетне представе, и тематски и сижејно централна је тачка приче. Управо су на овом плану аутори и актери представе нашли милиметарски тачан баланс између сурове фактографије и иронијске дистанце. Без те равнотеже прича би била поједностављена илустрација, банална досетка, јефтина критика менталитета и актуелног друштвеног тренутка.

Прву „линију одбране“ од свега овог чинио је Милош Лазић у улози Сашиног брата, али и (што је још деликатније) у роли наратора који нас води кроз ову повест. Он, као и друга линија одбране, Мајка – што је у овој констелацији логично најосетљивија драматис персоне – у тумачењу Иване В. Јовановић, нашли су меру између драмског и комичког, никада залазећи у трагичко. (...) ■

Александар Милосављевић
(2. програм Радио Београда)

СВИ МИ НОРМАЛНИ

(...) Наративна потка овако сложеног и захтевног сценског склопа је вишеструка: аутобиографски momenti (редитељева лична прича – брат му је особа са аутизмом), документарни материјали и глумачке импровизације, делови романа *Деца* Милене Марковић, као и мотиви из књиге *Родитељи пишу* Савеза удружења Србије за помоћ особама с аутизмом. При синтези овако разноврсне грађе, драматург Слободан Обрадовић успева да дочара суверену равнотежу дистанце и емпатије: она је присутна већ од првих, шокантних спознаја родитеља и брата малог Саше о његовом аутизму, преко заноса и разочарања током њихове борбе за Сашино емоционално, школско и шире друштвено

укључење у околину, до епифанијских тренутака радости који подједнако откривају Сашино „освојену“ нормалност, али и промењену перцепцију самих чланова породице. Делотворни елементи овакве префињене нарације су и друга, тако рећи „контролна“ прича (о пару који се разводи зато што брига о детету с аутизмом омета уметничку каријеру једног од родитеља), а још више увођење Сашиног старијег брата као својеврсног „лика-наратора“.

Евидентно је да је убедљивост последњег од наведених састојака резултат Нешовићеве способности да задржи његову позицију у сложенем изражајном међупростору, који, симболично, указује на жанровско-стилски кључ

представе: тамо где вреба сентименталност – поставити ироничну дистанцу; где прети клиничка хладноћа – додати траг емоције; где влада вишак рационалности – разградити га помоћу игарије. А ту сложену стратегију, у улози Сашиног брата-наратора, суверено реализује Милош Лазић, глумачки „врх“ представе. Сличну стратегију, чешће из другог плана и суздржано, у складу с функцијом, одиграва Срђан Алексић у улози Оца. Поред њих, у посвећеној и складној глумачкој екипи истичу се за нијансу и Александар Ристоски (Саша), Олгица Несторовић (Бака) и Даница Грубачки (Тетка). Најзад, динамичном сензибилитету представе *Зашто се смеје?* даје одлучујући до-

принос општи мизансценски оквир. Наиме, сценско збивање, које се одвија у предњем делу позорнице, не само што је двоструко „уоквирено“ гледаоцима – смештеним делом у партеру, а делом у задњем делу позорнице – него је суптилно и „уроњено“ у њих, пошто су и глумци (који тренутно не делају) стационарирани у првом реду гледалишта на позорници. У којој мери ова поставка сугерише – у складу са општим тоном представе – да је разлику између поремећаја и нормалности, исто као и разлику између илузије и стварности, тешко одредити – на вама је да процените. ■

Светислав Јованов
(Дневник, 22. 2. 2026)

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА ПРОФЕСИОНАЛАЦ

Фото: Ана Илић

РЕЧ СЕЛЕКТОРА

ПРОФЕСИОНАЛАЦ, текст и режија Душан Ковачевић, Звездара театар, Београд (Србија)

После 35 година од првог извођења, „Професионалац“ и даље прича нашу никад до краја и никад довољно испричану причу о животу као борби за неке нове слободе са једне стране, и животу који остаје похрањен и забележен негде у дубоким, великим, прашњавим полицијским архивама, са друге. Сусрет те две стварности и сукоб два погледа на исти живот открива се кроз узбудљиву глумачку игру, потврђујући још једном величину и савременост нашег највећег живог драмског класика Душана Ковачевића. Оно што се питамо док гледамо представу је: који део мог живота је тајна? Да ли ико може да тумачи мој живот другачије и да ме због тога поставља у околности које нисам изабрао? Ко има то право? Ако сам ја та личност, са тим правом, са колико озбиљности пратим свој живот? ■

Светислав Гонцић

АУТОР

Слушајући поново комад који дуго нисам имао у рукама, ту причу о променама, схватио сам да је све исто. Од оригиналног писања тог комада, изузев две сцене, сада нисам ништа дописивао. Читава та расправа између полицајца који је део Државне безбедности и писца иста је као да је комад писан јуче. То је и узбудљиво, и лепо, и трагично. Невероватно је да се за 40 година ништа није променило. Писао сам пре

четрдесетак година имајући на уму тадашњу власт, комунизам. Онда смо овде имали долазак такозване демократије и одлазак комунизма који заправо никада није отишао, јер је у главама многих људи остао идентичан у политичком смислу до данашњег дана. И сада, када покушавамо да оживимо комад, ми заправо радимо исту причу као пре 40 година.

Душан Ковачевић
(Мрђеновац код
Шапца, 1948)

Српски драмски писац, сценариста, филмски редитељ и академик. Дипломирао је драматургију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду.

У ТВ Београду радио је као драматург до 1978. године.

Од 1986. до 1988. радио је на Факултету драмских уметности у Београду у звању доцента. Од 1998. је директор Звездара театра у Београду. Изабран је за дописног члана САНУ 2000. године, а за редовног члана САНУ изабран је 2009. Постављен је 2005. за амбасадора Србије и Црне Горе у Португалији. У његовим остварењима бришу се оштре жанровске разлике и долази до преплитања комедије карактера, комедије нарави, фарсе и драме у ужем смислу, уосталом као што је испреплетен сам живот. Често га, као драмског писца, пореде са Браниславом Нушићем.

Написао је 21 драмско дело и 15 филмских и телевизијских сценарија. Режирао је позоришне представе и филмове. Његове драме изведене су у више од 150 иностраних позоришта. Добитник је чак четири Стеријине награде: Награде Стеријиног града Вршца за текст савремене комедије (*Маратонци трче почасни круг*, 1974) и три Стеријине награде за текст савремене драме (*Балкански штијун*, 1984; *Свети Георгије убива аждаху*, 1987; *Доктор шустер*, 2002).

Драме: *Маратонци трче почасни круг* (1973), *Радован III* (1973), *Балкански штијун* (1983), *Свети Георгије убива аждаху* (1986), *Професионалац* (1990), *Урнебесна трагедија* (1991), *Лафи Томпсон, трагедија једне младости* (1996), *Генерална проба самоубиства* (2008), *Кумови* (2012), *Рођендан господина Нушића* (2014), *Хипноза једне љубави* (2016).

Филмски и телевизијски сценарији: *Ко то тамо пева* (1980), *Маратонци трче почасни круг* (1982), *Балкански штијун* (1984), *Сабирни центар* (1989), *Подземље* (1995), *Била једном једна земља* (1996), *Професионалац* (2003), *Свети Георгије убива аждаху* (2009), *Није лоше бити човек* (2021).

Награде: Златна арена за најбољи југословенски филм (Фестивал југословенског филма, Пула, *Балкански штијун*, 1984; *Сабирни центар*, 1989), Награда „Милош Црњански” (за књигу *Драме*, Задужбина „Милош Црњански”, Београд, 1983), Златна палма за најбољи сценарио (Филмски фестивал, Кан, 1995, *Подземље*), Награда међународног жирија критике за најбољи филм FIPRESCI (Филмски фестивал, Монреал, 2003, *Професионалац*), Награда „Иво Андрић” (за укупан животни допринос српској књижевности, 2017).

ЕКС ЛИБРИС

ЛУКА: Слабо се сећате, имали сте озбиљну повреду. Вратили сте се у ресторан и док сте наручивали вечеру замолили сте келнера да скине Титову слику са зида. Келнер вас је гледао, учинило му се да вас није добро чуо, па је упитао:

– Шта да скинем?

– Да скинеш ону слику док вечерам. Нећу да ми председне вечера.

– Коју слику да скинем? Друга Тита? Келнер је онда позвао остало особље. Договорили су се да те изведу у двориште и претуку на смрт. Пришла су ти четворица, и један је упитао: – Опростите, шта сте хтели да скинемо?

– Ону слику?

– Неће моћи, господине, слика је насликана на зиду.

– Добро, рекао си, ако не можете да скинете слику са зида, можете ли да скинете име са града? Да променимте име града.

ЈА: То сам рекао?

ЛУКА: Да.

ЈА: И онда су ме тукли?

ЛУКА: Да.

ЈА: Много?

ЛУКА: Да. Убили би те да нисам показао службену легитимацију и рекао да вас хапсим, јер сам и ја чуо како сте вређали председника.

ЈА: Боже мили, тога се не сећам.

ЛУКА: Поново сам вас одвезао у болницу, где су вас задржали због потреса мозга и прелома вилице... Те ноћи сте изгубили очев сат. Испао вам је из малог џепа прслука док су вас тукли.

ЈА: То ме је после више болело него сви преломи. Не могу себи да опростим... И ви сте га, можда, нашли?

ЛУКА: Да... И сат и многе друге ствари.

Лука је пришао црном кофери, положио га на бок и нажљиво отворио. Узгледао сам гомили различитих ствари. Кофер је био дупке пун. Из тог силног света чудноватих предмета извадио је очев џепни сат. Нисам могао да верујем да га поново видим. Стајао сам повијен над кофером посматрајући сребрни ланчараи. Лука се осмехивао. А онда је притиснуо дугме на механизму за навијање; поклопац се трзнуо и отворио као шкољка. И зачула се једноставна, пријатна мелодија од три тона: дин-дон-дан, диндон-дан...

ЈА: Очев сат... Прочитао ми је посвету урезану на унутрашњој страни поклопца.

ЛУКА: „Мом сину Теји, Отац.“ Пружио ми је сат, држећи га за ланчић. Узео сам драгу, изгубљену успомену и покушао да прочитам посвету.

ЈА: Мом сину... Теји... Он ме никад није тако звао. Тако ме звала само мајка...

Окретуо сам главу према зиду. Плашио сам се да не види ако случајно обришем очи.

ЛУКА: Отац је посвету урезао перорезом у болници. Последње ноћи...

ЈА: Кад смо се после 20 година помирили.

ЛУКА: У вашој књизи *Мале градске приче* је и прича „Очев сат“. Испричали сте је у Клубу књижевника... Кад сте ушли у болесничку собу, видели сте оца како урезује посвету. Вратили сте се у ходник и сачекали. Порезао је прст, а перорез сакрио испод јастука...

ЈА: Смешна, крива слова...

У ДРУШТВУ СИГУРНЕ П(Р)АТЊЕ

Ново сценско тумачење драме *Професионалац* Душана Ковачевића подсетило нас је прво на њене извршне вредности, на садржај чији значај најжалост није изгубио на важности од када је написана и први пут одиграна, али и на начин његове обраде, препознатљиви, трагикомичан, ковачевићевски стил драмског писања, у овом случају нешто мање урнебесно комичан, због већег драмског продубљивања. Први пут изведена такође на сцени Звездара театра (1990), такође у режији Душана Ковачевића, ова драма је вредна јер болно истинито сецира проблеме надзора, праћења и контроле, у друштву сужених слобода, и у том детаљном сецирању доноси бројне отржењујуће спознаје о механизмима владања, променама власти, али и о односу према њеним лојалним представницима. Поред (трагичног) потврђивања нимало окрњених вредности текста, ново сценско тумачење *Професионалаца* је донело и изузетну игру глумаца, могућност препуштања њиховим вештинама у изво-

ђењу сложености односа између главних актера.

Игор Ђорђевић са лакоћом представља Теодора – Теју, писца и директора издавачке куће, некадашњег студента бунтовника, ватреног и нескривеног противника комунизма и Титове владавине, због чега је још у студентским данима добио верног пратиоца, Луку Лабана, полицајца, припадника службе Државне безбедности, који га је осамнаест година следио у стопу. Ненад Јездић гради лик Луке, Професионалаца, такође врло аутентично, наизглед је питом, до одређене границе, преко које испливава из њега ледена суровост, склоност ка насиљу, без много премишљања или моралних дилема, насиљу које је урођено, део његовог крвотока. Њихова игра је индивидуално врло прецизна и убедљива, заокружена у погледу стварања специфичних ликова, а такође је сугестивна и снажна и на пољу партнерства; њихов однос је жив, динамичан, пажљиво исплетен и продубљен. На сцени се веродостојно исписује успостављање тог необич-

ног, апсурдног пријатељства, уз (обавезне) чашице ракије које стижу једна другу. Тејино првобитно неповерење и уздржаност попуштају под вишеструким ударима истине, низом сазнања детаља из његове прошлости, мутне и неразјашењене због огромних количина попијеног алкохола, између осталог. Промене у ставу и понашању лика се одражавају и на плану костима, од формалне канцеларијске углађености, финог одела које га репрезентативно представља пословном окружењу, до приличне раздрљености, неуредно извучене кошуље, и тетурања са једном шубаром, пронађеном у Лукином коферу његових изгубљених ствари (костим Драгица Лаушевић). Сценографија је такође реалистички утврђена, представља Теодорову канцеларију, обележену портретима наших знаменитих писаца. Ана Франић игра заводљиву, мазну Теодорову секретарицу, љубавницу, а Душко Ашковић гради један типичан ковачевићевски лик лудака, који у једној сцени упада у канцелари-

ју претећи, незадовољан због односа издавача према његовом рукопису.

Режија Душана Ковачевића не доноси изненађења, у погледу одсуства жеље за развијањем богатства сценског језика, које је, наравно, увек добродошло, а нарочито у овом случају, новог сценског читања савременог класика.

Доживљај и вредновање једне представе је битно везано за контекст, односно референтни систем, текућу продукцију. У вези са тиме, треба поменути чињеницу да је овај *Професионалац* стигао у таласу београдских премијера нападних, грубих, популистичких комедија (*Народни посланик*, *Ода радости*, *Краљ Иби*). У поређењу са њима, што се неминовно намеће једном професионалном гледаоцу (критичару), Ковачевићева представа се вредносно издваја једним поштеним и доследним глумачким радом и умећем, и вишеслојним, изазовним значењима чији сјај (трагично) не бледи. ■

Ана Тасић

(*Политика*, 10. март 2026)

ПРОФЕСИОНАЛАЦ У ЗЕМЉИ ЖУЧИ И МЕДА

(...) Темељно одређење које би се могло приписати коадима Душка Ковачевића, па тако и његовој црној комедији *Професионалац*, и некада и данас јесте осећање времена на Балкану као непрестаног ванредног стања. Судби-

на Ковачевићевих јунака темељно произлази из хировитих историјских догађаја у земљи или држави која никако да се опорави од ратова и смена власти, која је непрестано у грчу и у сталној борби између хаоса и жеље

да коначно почне мирно да живи. Зато су Ковачевићеве комади примарно црне комедије, а не рецимо нацифрани грађански водвиљи. Само преко те Ковачевићеве тужне политичке ироније стиже се до егзистенцијалне драме

и психолошког заплета, а не обратно. Живот обичних људи, њихове љубави, наде и страхови, код Ковачевића су често пупчаном вршом везани за политички барометар вишег реда, којег у правилу ти јунаци уопште нису свесни.

„Пратио сам те и дању и ноћу, у кафанама, на јави и у сновима, и онда док си причао против власти, и онда када си лагао сам себе“, каже Лука Лабан писцу. Зато у Ковачевићевим комадима, па тако и у овој представи, нема ни победника ни губитника него су сви жртве политичких ветрова који дувају и витлају јунацима како хоће. Нема зато ни хепиенда, већ се у *Професионалцу*, након углавном излуђујућег животног ролеркостера, са сцене одлази у ожиљцима, али усправно, када се коначно схвати да смо у зброју идеала и илузија некако

увек били на губитку. „Дошао сам да раздужим живот“, каже полицајац Лука Лабан писцу Теји Крају.

Након Бате Стојковића и Богдана Диклића, какав је у ствари данашњи *Професионалац*, са Ненадом Јездичевићем и Игором Ђорђевићем, те Аном Франић, која игра секретарицу, и Душком Ашковићем, у улози, како пише, „једног сасвим нормалног лудака“? И у једном и у другом случају реч је о глумцима прве позоришне лиге, са којима и једна и друга верзија представљају изведбене врхунце овог комада. Разлика је само у времену: прошло је 35 година и

данашња верзија делује као старо добро вино, део једног наталоженог искуства које је некада деловало тако драматично, бурно и одсудно. Постоји и један парадокс када се данас гледа представа *Професионалац*. У односу на садашње време, које је технолошки и цивилизацијски крајње ледено и бездушно, то некадашње непрестано полицијско праћење „свог“ писца који спроводи оперативац Лука Лабан делује, окренуто на главу, некако људски, као разговор човека са човеком, са свом драмом тога разговора. Данас се налазимо под контро-

лом камера, сателита и дрона које не можемо да лоцирамо, нити знамо ко њима управља, нити ћемо се са тим управљачима икада срести. Данас ће нам без милости та технологија доћи главе, за разлику од Луке Лабана, који је, какав год био, ипак, онако уз ракијицу, писцу Теодору Крају неколико пута спасио живот.

Некако смо преживели 20. век, а како је данас? Што би рекао Влада Булатовић Виб: „Данас живим од сутра. Сутра ћу схватити да данас нисам живео.“■

Бојан Муњин
(НИН, 4. март 2026)

ИНТЕРВЈУ

Игор Ђорђевић

Теја у „Професионалцу“ Звездара театра

ЛАБАН ЈЕ ДАНАС НЕПОТРЕБАН, САМИ СЕБИ ПРАВИМО ОТВОРЕНЕ ДОСИЈЕЕ

Разговарала Снежана Милетић

Понекад је лепо сећати се, нарочито онда кад се човек сећа наде, оптимизма, храбрости, неке – чини му се – смислене занесености... И не мора то обавезно бити нека младост, мада – у овом случају јесте: једна изузетна младост која је вршталала талентом и храброшћу и која је наликовала овој данашњој по својој отмености, храбрости и одлучности. Та је младост била срж и једне феноменалне новосадске глумачке класе, чији је део био и Игор Ђорђевић, глумац – видело се већ тада – деликатне глумачке снаге. На ово Позорје стигао је као Теја у Ковачевићевом „Професионалцу“, представи која је плес два одлична глумца и нека врста „лудила удвоје“ – болни приказ аутентичног штокхолмског синдрома у којем се за гушу и срце држе – и не пуштају се – жртва и прогонитељ, тако да нам се намах учини да су заменили места... О Теји, данашњим Тејама – нама, приказима из нашег свакодневног ванредног стања који се живот зове, те о томе хоћемо ли у догледно време умети да изађемо из њега, говорио је глумац Игор Ђорђевић, на тераси „Треме“ на којој је сунце немилосрдно пржило...

Иако многи овај комад перципирају као омаж једном прошлом времену, што он свакако јесте, „Професионалац“ је у међувремену постао прича о будућности Србије, оној у којој младост одлази из ње, као што је отишао и син Луке Лабана с којим Лабан никад није успоставио очински контакт, због чега ће свиснути од бола, пустити сузу пред Тејом због тога. Син је далеко од Србије, отишао је у Аустралију, не обавезно

због идеологије, нити финансија, већ зато што хоће бољи живот.

Ковачевићев текст је фантастична анализа не само времена већ и менталитета, карактера, пулса једног времена и народа. Менталитет се тешко мења, то знамо, сведочимо томе, али ми морамо да променимо и систем који није добар, који не функционише, а систем чине људи. И систем се не може променити док се не промене људи –

њихов менталитет. Питање је сад – како да променимо систем, јер морамо имати људе који ће га променити, и ту у старту имамо проблем – ко ће селектовати људе који ће променити систем? Ко ће бити *casting director* те акције? Како их одабрати, ко ће их одабрати, ко ће одабрати људе снажног карактера, одговорне, етичне... Ми смо урушили себе, а урушени људи се тешко могу изборити за оно то им је потребно. Треба много снаге и воље. Чињеница је пак да нама овде неће бити боље док год је овај Ковачевићев текст актуелан, и уопште – док су сви његови текстови актуелни – а јесу. То уме само велика литература, да тако тачно сондира атмосферу једног друштва и све аномалије које расту у њему.

Шта то онда значи: да промена нема, да нисмо у стању да их остваримо?

Промене су неминовне, оне су једина константа и мимо наше воље се дешавају, чак и кад им се противимо. Колико год се неки људи трудили да до њих не дође, оне дођу, јер исцрпе се ресурси, понестане снага, потенцијал се круни и – промена увек дође. Чак и лажи се исцрпе, уморе се. Вара се онај ко мисли да се могу спречити, да их се нечим може стопирати. Често чујемо људе да кажу како се боје нпр. вештачке интелигенције, како ће нас *AI* уништити, а ја кажем – само нека *AI* дође, па она нас не може уништити више него што се ми међусобно уништавамо, кољемо, мрзимо и не поштујемо. Нек' дође, бар неће бити корупције...

Не реците двапут. Сачекајмо ипак да дође у Србију, а ту је свашта могуће...

Добра вам је та. Врло вероватно да је и то могуће.

Јуче је Ковачевић за Билтен испричао како је у младости био врло изложен политици, да су и његов отац, и стричеви непрекидно причали о њој, и то из пет различитих политичких опција, да су то неретко били жустри разговори, што је, сматра писац, врло утицало на њега, па и на то да је већина његових комада изразито политичка. Шта мислите које су трансгенерацијске трауме добила данашња деца од нас, јесмо ли успели да им не пренесемо баш све?

Мени се чини да их они немају, да их нису преузели од нас, ма колико смо – можда и несвесно – покушавали да их пренесемо њима. Управо су нам то показале ове нове генерације у последњих годину и нешто дана: деца су нам чиста, трезвена, паметна, образована, елоквентна, храбра и одлучна. Немају инхибиција, ни страхове које смо ми понели од наших родитеља покушавајући да решимо исте проблем које они данас морају поново да решавају, јер их ми нисмо решили до краја, можда и зато што немамо њихове способности. Они су све феноменално проценили и дијагностиковали, њима не треба ТВ да би имали мишљење, они су савршено информисани и повезани и без ТВ-а, који је за њих тек нека безвезна справа у стану на којој више не играју чак ни плејстејшн. Сад само чекају, тачније чекамо, изборе.

Фото: Ана Илић

Фото: Ана Илић

Помињемо страх, је ли га заиста мање?

Апсолутно. И то се претходних годину дана показало.

Како би данас изгледало праћење Теје, да ли би га Лабан уопште пратио уз све те камере које нас прате посвуда, чим изађемо из стана?

Лабан је данас непотребан, не само он него ни те камере, јер ми данас сами себи правимо отворене досијее – на својим телефонима, лаптоповима... Добровољно остављамо брдо података о себи, својим навикама, укусима, жељама, страховима, заблудама... Ми смо отворена књига у том смислу. Лабану из *Професионалца* је било много лакше јер је имао конкретног, живог човека кога је пратио, с којим је чак успоставио људски однос, спасио га неколико пута, од њега је понешто и научио... Данас, са свим тим камерама, без људског контакта, све је сигурно шизофрено.

Треба ли се онда бринути да ће изумрети тај стари српски занат прислушкивања и праћења?

Тога се сигурно не морамо бојати.

А где се данас изговарају истине које су се некад изговарале у кафани, уз ракију, како је то годинама чинио Теја, а Лабан верно – годинама – бележио?

Данас се ракија пије у самоћи, поред компјутера, с два се прста куцкају статуси на мрежама или анонимни коментари на порталима.

Из Ковачевићевих драма много се тога да научити, опоменути се, подсетити, а шта се учи од највећег живог српског писца, уживо – док режира?

Учи се све, па и неизговорено. Учи се чак и о паузама које треба „изговорити“ у тексту. На конференцији за новинаре поводом премијере рекао сам да је Ковачевић наше национално благо. Он је безвременски или свевременски писац.

Има ли на видику неких нових, младих Ковачевића, неких дечараца који ће – као он са 19 – написати неке епохалне текстове?

Бојим се да таквих нема ни на видику...

Зашто?

Нисам сигуран да знам одговор на то питање. Можда треба да прође још неко време да се напише нешто тако изванредно, а можда и нама треба времена да прогледамо, да видимо.

Ви и Језда [Ненад Јездић] на сцени, то је нека врста лудила удвоје, стокхолмски синдром *in vivo* креиран из глумачког дара и животног искуства, али и из интуиције... То је уједно и плес по жици током којег се мора затоми-ти ево, јер без тога нема партнерства. Сигурно није лако да стојите један поред другог или је пак супротно?

Језда је својим Луком донео јак, снажан интегритет на сцену, он је и иначе такав глумац, упечатљив, харизматичан. Његов Лука је громада, и ја се трудим да не сметам...

Ма немојте молим вас, ни ви уопште нисте лоши! Могуће, али ја сам ту да гледам Језду, пратим га, нисмо ту да се такмичимо, мислим да то не би било добро ни за представу, јер Теја и Лука су лице и наличје исте паре, не постоје један без другог. Обојица су себи упропастили живот јурећи општу ствар, изгубили су се. Теја јурећи промену власти, а Лука јурећи, тј. пратећи Теју. Обојица су заборавили свој живот, Теја се чак половине свог и не сећа. Протраћио га је на свим нивоима, он је доказ како човек може све да упрска и изгуби, а Лука због службе никад није успоставио однос са сином. Мислим да су јако важне речи које Лука каже Теји на крају – да каже његовом сину да су се растали као људи. Као људи. Разговарати као људи. То су јако дирљиве речи, јер говоре и какав је Лука човек. То су речи које бисмо и ми међусобно морали да изговарамо

и да их се држимо, да будемо људи, да се владамо једни према другима као људи и да то никада не заборавимо – а пречесто заборављамо.

Нови Сад је град у којем сте стекли диплому глумца. Кад му се вратите, шта ту затичете?

Успомене, и буде врло емотивно, посебно у том делу града где је Академија. Носталгичан сам и према улици у којој је Академија, и према Николајевској порти где сам седео и учио текстове. Овде се стварно осећам као свој на своме, као да ми је други дом.

На крају, шта мислите хоћемо ли дочекати промене у неко догледно време?

То је питање од милион долара....

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

67. изложба ликовних радова деце и омладине **СЦЕНА, МАСКА, КОСТИМ, ЛУТКА**

Организатори: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, Новосадски дечији културни центар, Стеријино позорје

– Дошло је време када почињемо више да верујемо сопственим творевинама него самима себи. Дивимо се могућностима вештачке интелигенције, истовремено забринути питањем где је ту човек. Одговор је: управо на оваквим догађањима где је уметност на првом месту. Ниједна технологија не може, нити ће икада моћи да замени вашу машту, вас малих уметника и ваших старијих колега. Уметност је та која ће увек чувати човечност!

Ове речи Горана Ибрајтера, извршног директора Стеријиног позорја, прекинуле су атмосферу жамора и напетог ишчекивања у горњем Фоајеу Сцене „Јован Ђорђевић“, чиме је отворена изложба дечјих радова „Сцена, маска, костим, лутка“, ове године са темом „Надреални театар“. Након тога уручене су награде у више категорија малим уметницима, „чуварима човечности“, како их је назвао Ибрајтер.

НАГРАЂЕНИ

НАГРАДА ЗА СЦЕНУ У КАТЕГОРИЈИ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Петра Јовановић, 6 година, ПУ „Дечји дани“, Београд.
Менторка: Наташа Дабић

2. НАГРАДА

Уна Ерцеговчевић, 5 година, ПУ „Радосно детињство“,
вртић „Цврчак“, Нови Сад. Менторке: Јасминка Коларић,
Јелена Дамјановић

Лена Кнежевић, 5.разред

Маријана Јаковљевић, 5.разред

Даница Чоп, 7.разред

Лука Стефановић, 6.разред

3. НАГРАДА

Нина Белић, 5 година, ПУ „Радосно детињство“, вртић „Новосађанче“, Нови Сад. Менторке: Оливера Кулешевић, Зорица Николић

НАГРАДА ЗА СЦЕНУ У КАТЕГОРИЈИ
МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Наталија Радојчић, 2. разред, Нови Сад

2. НАГРАДА

Јулиа Шалата, 2. разред, ОШ „10. октобар“, Суботица.
Менторка: Фараго Габриела

3. НАГРАДА

Николина Јевтић, 3. разред, Куршумлија

ПОХВАЛА

Филип Бачић, 2. разред, ОШ „10. октобар“, Суботица.
Менторка: Габриела Фараго

НАГРАДА ЗА СЦЕНУ У КАТЕГОРИЈИ
СТАРИЈЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Лука Стефановић, 6. разред, ОШ „Светозар Марковић Тоза“, Нови Сад. Менторка: Катарина Максић

2. НАГРАДА

Катарина Радовановић, 6. разред ОШ „Академик Радомир Лукић“, Милошевац. Менторка: Тања Павловић Панов

3. НАГРАДА

Јована Миловац, 7. разред, ОШ „Јован Јовановић Змај“, Бурђево. Менторка: Татјана Перовић

ПОХВАЛА

Андријана Павковић, 7. разред, ОШ „Лаза К. Лазаревић“, Шабац. Ментор: Иван Вујанић

НАГРАДЕ ЗА МАСКУ У КАТЕГОРИЈИ
МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Бодза Варга, 4. разред, ОШ „10. октобар“, Суботица.
Менторка: Ева Малагурски

2. НАГРАДА

Алберт Мате, 4. разред ОШ „Буро Салај“, Суботица.
Менторка: Хедвиг Шош

3. НАГРАДА

Грета Секереш, 4. разред, ОШ „10. октобар“, Суботица.
Менторка: Ева Малагурски

НАГРАДА ЧАСОПИСА „МАШТАЛИЦА“

Марија Надовеза, 6 година, ПУ „Лилипут“, Нови Сад.
Менторке: Мира Матић, Душица Вукојев, Милена Ђенадија

НАГРАДЕ ЗА МАСКУ У КАТЕГОРИЈИ
СТАРИЈЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Марина Ђук, 6. разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Нови Сад.
Менторка: Биљана Балог

1. НАГРАДА

Нина Кашаревић, 6. разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Нови Сад.
Менторка: Биљана Балог

2. НАГРАДА

Бранислав Максимовић, 8. разред, ОШ „Прва војвођанска бригада“, Нови Сад. Ментор: Георг Рецек

3. НАГРАДА

Јулијана Свилар, 5. разред, ОШ „Соња Маринковић“, Нови Сад. Менторка: Зита Арђелан Чурчић

ПОХВАЛА

Маријана Јаковљевић, 5. разред ОШ „Прва војвођанска бригада“, Нови Сад. Менторка: Кристиња Радин

Сања Велемиров, 8. разред, ОШ „Јован Јовановић Змај“, Бурђево. Менторка: Татјана Перовић

Јулија Васиљева, 7. разред, ОШ „Соња Маринковић“, Нови Сад. Менторка: Зита Арђелан Чурчић

НАГРАДЕ ЗА МАСКУ У КАТЕГОРИЈИ
ЛИКОВНИХ РАДИОНИИЦА

1. НАГРАДА

Маша Богдановић, 11 година, Ликовна радионица „Ђирибу-ђириба“, Београд. Менторка: Драгана Малушић

2. НАГРАДА

Емилија Цветановић, 5 година, „Креатива арт“, Лештане.
Менторка: Мика Ловре Миловић

3. НАГРАДА

Петра Јовановић, 11 година, Удружење „Уметнички код“, Смедерево. Менторка: Борјана Весић

ПОХВАЛА

Миа Милосављевић, 8 година, ПРЕСТО радионице, Нови Сад. Менторка: Наташа Ралетић

Сара Турунен, 6 година, Ликовна радионица „МАРТа“, Нови Сад. Менторка: Марта Киш Бутерер

НАГРАДЕ ЗА КОСТИМ У КАТЕГОРИЈИ
СТАРИЈЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Сташа Надрљански, 6. разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Нови Сад. Менторка: Биљана Балог

2. НАГРАДА

Барбара Мирошина, 8. разред, ОШ „Прва војвођанска бригада“, Нови Сад. Менторка: Георг Рецек

3. НАГРАДА

Бојана Бибер, 5. разред, ОШ „Вера Мишчевић“, Белегиш.
Менторка: Ивана Мацаревић

ПОХВАЛА

Соња Вучевић, 6. разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Нови Сад. Менторка: Биљана Балог

НАГРАДА ЗА КОСТИМ У КАТЕГОРИЈИ
СРЕДЊИХ ШКОЛА

1. НАГРАДА

Нина Читлучанин, 16 година, Школа за дизајн текстила, Београд. Менторка: Наташа Тасић Банић

2. НАГРАДА

Агата Кришкарева, 15 година, Школа за дизајн текстила, Београд. Менторка: Тијана Сићевић

3. НАГРАДА

Олга Скокић, 15 година, Школа за дизајн текстила, Београд.
Менторка: Ирена Јовановић

ПОХВАЛА

Марија Даниловић, 17 година, Школа за дизајн текстила, Београд. Менторка: Јелене Јеремић

НАГРАДА ЗА КОСТИМ У КАТЕГОРИЈИ
ЛИКОВНИХ РАДИОНИЦА

1. НАГРАДА

Теа Вујовић, 15 година, Удружење „Уметнички код“, Смедерево. Менторка: Борјана Весић

2. НАГРАДА

Адел Енги, 5. разред, КУД „Лифка Шандор“, Хајдуково. Менторка: Естер Салаи

3. НАГРАДА

Софија Маринковић, 10 година, Центар за културу Гроцка. Менторка: Мика Ловре Миловић

НАГРАДА ЗА ЛУТКУ У КАТЕГОРИЈИ
СТРИЈЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

1. НАГРАДА

Даница Чоп, 7. разред, ОШ „Прва војвођанска бригада“, Нови Сад. Менторка: Кристиња радин

2. НАГРАДА

Ива Гудурић, 7. разред, ОШ „Бошко Палковљевић Пинки“, Стара Пазова. Менторка: Златко Хриц

3. НАГРАДА

Душан Живић, 6. разред, ОШ „Светозар Марковић Тоза“, Нови Сад. Менторка: Катарина Максић

ПОХВАЛА

Бруно Кучерка, 5. разред, ОШ „Бошко Палковљевић Пинки“, Стара Пазова. Менторка: Златко Хриц

Кристина Видановић, 5. разред, ОШ „Бошко Палковљевић Пинки“, Стара Пазова. Менторка: Златко Хриц

НАГРАДА ЗА ЛУТКУ У КАТЕГОРИЈИ
СРЕДЊИХ ШКОЛА

1. НАГРАДА

Лука Лекић, 18 година, Гимназија, Велика Плана. Менторка: Тања Павловић Панов

2. НАГРАДА

Ребека Чајка, 18 година, Школа за дизајн „Богдан Шупут“, Нови Сад. Менторка: Теодора Тополић

3. НАГРАДА

Дора Дечермић, 17 година, Школа за дизајн „Богдан Шупут“, Нови Сад. Менторка: Теодора Тополић

ПОХВАЛА

Доротеја Ђоковић, 18 година, Школа за дизајн „Богдан Шупут“, Нови Сад. Менторка: Маја Жижаков

НАГРАДА МЕНТОРИМА ЗА КОЛЕКЦИЈУ РАДОВА

Ева Малагурски, ОШ „10. октобар“, Суботица

Катарина Максић, ОШ „Светозар Марковић Тоза“, Нови Сад

Габриела Фараго, ОШ „10. октобар“, Суботица

Златко Хриц, ОШ „Бошко Палковљевић Пинки“, Стара Пазова

Биљана Балог, ОШ „Бранко Радичевић“, Нови Сад

Жири: **Неда Даниловић**, дипломирана глумица, драмски едукатор, Нови Сад; **Викторија Чикош**, дипломирани илустратор, професор ликовне културе, Нови Сад; **Милана Богуновић**, мастер примењени уметник, одсек за костим, Нови Сад; **Жељка Јаковљевић**, дипломирани инжењер сценске архитектуре, технике и дизајна, Нови Сад; **Љубица Танкосић**, Дипломирани графичар, професор ликовне културе, координатор конкурса, Нови Сад

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Позориште и криза: искуство деведесетих (трибина)

ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ПОЗОРИШНЕ ИГРЕ НЕПОНОВЉИВЕ, СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ ИСТРАЈАЛО УПРКОС НЕМОГУЋЕМ

Јуче је засигурно требало присуствовати трибини „Позориште и криза: искуство деведесетих“. Не само због интригантне теме и оних који су о њој искуствено потковано говорили, већ и због тога што је то била једна од ретких прилика да чујемо глас, део знања и интересовања две генерације младих људи (модератора и студената у публици), о темама о којима многи од нас знају мало, те нас из тог разлога често преплављују предубеђења. „Деца“ нису незаинтересована за оно што се десило пре него што су се родила, или – у време њиховог рођања, она читају, мисле, раде, истражују, у стању су да слушају искуства пређашњих генерација и говоре гласно шта мисле.

Трибину је водио доцент ФДУ у Београду Огњен Обрадовић, чија се саговорница Наталија Јефтић, у истраживању за докторску дисертацију, бави Позорјем и његовом трансформацијом у периоду од Југословенских позоришних игара до Стеријиног позорја. Обоје су рођени деведесетих – дакле, у годинама које

су биле и тема Трибине, на којој је, упркос томе, ово двоје младих изнело промишљене и утемељене ставове.

– Ту смо, јер нас занима како се Позорје владало током деведесетих – рекао је модератор **Огњен Обрадовић**. – Био сам изненађен када сам чуо да је у беседи на отварању професор Рапајић констатовао да су деведесете као период биле успешне године. Позориште је, по мојим сазнањима, показало сјај и беду, а све важно што се дешавало било је на улицама и на независној сцени. У тој последњој великој друштвеној кризи смо, делује ми, добили одговоре на време нестабилности, на однос позоришта и друштвеног контекста, на улогу позоришта у друштву као и на питање снаге да се позориште обрати публици. Мислим да тема Трибине има смисла, јер на основу деведесетих можемо да разговарамо о ономе што се тиче и садашњег тренутка. База приче је институционалност и независна сцена, уметност и култура отпора.

Фото: Срђан Доршки

– У погледу на Стеријино позорје (СП) имамо специфичну ситуацију где настаје промена у концепту фестивала, што је директно условљено променама у друштвено-политичком контексту – рекла је **Наталија Јефтић**. Фестивал Југословенске позоришне игре (ЈПИ) је од оснивања 1965. све до 1991. важио за манифестацију општејугословенског карактера, основна концепција била је везана за идеју југословенства, која је уписана и у мисију и визију фестивала. У пракси, то је значило да је фестивал био место окупљања свих југословенских позоришта – националних, али и мањих алтернативних група, дечијих трупа... У истраживању грађе у архиви Стеријиног позорја потврдила сам своје уверење да је Нови Сад заиста представљао тачку сусрета, не само уметника већ и културне и политичке елите Југославије... На фестивалу се промовисала различитост уметничких поетика из свих република унутар Југославије. Распадом Југославије основни концепт фестивала доводи се у питање. Стеријино позорје фундаментално мења концепцију, постаје фестивал искључиво српске драме. Ја припадам струји мишљења која сматра да су Југословенске позоришне игре непоновљива манифестација, да од 90-их имамо потпуно нови фестивал који је очувао традицију, али који је сасвим удаљен од своје првобитне концепције. Ипак, овај период јесте значајан због истрајавања и одржавања континуитета, упркос немогућим условима.

Наталија Јефтић каже и да је у погледу доминантне драмске тенденције на Стеријиним позорјима током 90-их, као новина у односу на претходни период, присутно израженије заступање драма са националном тематиком, са мотивима српске историје, које тематизују историју пре успостављања Југославије

– драме *Свети Сава* и *Бенерал Милан Недић* Синише Ковачевића, *Је ли било кнежеве вечере* Виде Огњеновић, *Кнез Павле* Слободана Селенића, *Бановић Страхиња* Борислава Михајловића Михиза, *Женидба краља Вукашина* Игора Бојовића... Небојша Ромчевић овај период назива периодом „опседнутости историјом“, са чиме се слаже. Она сматра да те представе не би требало тумачити као тенденциозни, националистички наратив, посебно с обзиром на селекторе деведесетих, који су били професионалци у свом послу и бирали најбоља дела за такмичарски програм Позорја. Међутим, како каже, чини се да ова тенденција није случајна, имајући у виду дух времена и национални занос... То је занимљиво театролошко питање, како заправо тумачити ова дела, нарочито у односу на контекст – да ли су то дела која афирмишу или критикују националне теме и на који начин – запитала се.

Јефтићева је говорила и о драмама са метатеатарским елементима у фестивалском програму 90-их – *Путујуће позориште Шопаловић* Љубомира Симоновића, *Каролина Нојбер* Небојше Ромчевића, *Лари Томпсон, трагедија једне младости* Душана Ковачевића... које на различите начине промишљају улогу и домете уметности у временима кризе. Трећа струја, по њеном мишљењу, била су дела која директно тематизују ратове и кризу деведесетих, изолацију и сиромаштво – *У потпалубљу* Владимира Арсенијевића, *Породичне приче* Биљане Србљановић...

– Имајући у виду све те тенденције, кључно питање везано за Стеријино позорје у 90-тим можда јесте питање отпора... Поновила бих речи професора Небојше Ромчевића да фестивал у 90-тим није афирмисао режим Слободана Милошевића, али није му

се ни директно довољно супротстављао. По мом мишљењу, деведесете на Стеријином позорју могу се разумети као огледало опште стагнације у развоју новог драмског текста. Нема прогресивне нове драме и чини се да су биле на нивоу изузетака (Биљана Србљановић). Наталија Јефтић је додала и да фестивалско извођење драме може бити сасвим другачије у односу на извођење у институционалним оквирима, поменувши представу *Свети Сава* 1990, вишеструко награђивану на Стеријином позорју, а само дан касније у ЈДП-у Београду је прекинута и проглашена антисрпском.

– Деведесете су биле комплексан период у сваком смислу – период распада велике државе имао је утицај и на позориште – рекао је директор Стеријиног позорја **Мирослав Радоњић**. – Позорје јесте било изразито југословенски оријентисано. Када је селекторка 1991. била Мани Готовац, театри из Хрватске и Словеније нису дошли на фестивал. Неки кажу да је ту и тада почео распад Југославије. Срећом, већи круг људи схватио је да је идеја развоја домаће драме довољно вредна да би била сачувана, без обзира на

Фото: Срђан Дорошки

распад земље. Успели су да сачувају фестивал (директор Стеријиног позорја тада је био Милета Радвановић), прилагођавајући га и чувајући идеју, али устројен је нови концепт јер је простор из кога су довођене представе био сужен... Кад се 90-их грађански рат распламсавао, било је тежњи да се концепт прилагоди довођењем представа из иностранства, али за време санкција то није било могуће. Позорје је успело да опстане због људи који су га сачували, али није успевало да лечи наше позориште, нити је могло да критикује више од онога што су представе чиниле. Стеријино позорје могло је само да констатује и постави дијагнозу.

Светислав Јованов се сложио да је 90-тих почела трансформација Позорја у смислу давања одговора, али, „Заправо је све почело осамдесетих са *Голубњачом* и *Мисом у А-молу*, ту је почела диференцијација, то је све тада личило на 8. седницу (СКЈ) Стеријиног позорја – главни идеолог покрајинског одбора партије био је ту, међу нама, и све бележио, све! – подсе-

тио је Јованов и додао – Треба рећи и да југословенски концепт није увек значајан и демократску легитимацију, дешавале су се и намештаљке. Сећам се и периода кад сам био студент током Позорја, и представе *Хитлер у партизанима* Фадила Хаџића, који је тражио да ми, студенти, будемо удаљени са манифестације! Ми живимо у истој парадигми. Крик разу-

Ема Богосављевић, Сара Шнел (Продукције аудиовизуелних медија Академије уметности Нови Сад) и **Миломир Милосавац** (Драматургија, АУНС), студенти, који су се родили после 2000. године, присуствовали су трибини и помно и са занимањем пратили тему.

Сара: Значајно је чути све ово да бисмо знали са чим се и ми можда у будућности можемо сусрести. Разговарала сам са баком и дедом и са родитељима, они кажу да смо ми, студенти, сада наследили отпор из периода деведесетих.

Ема: Нисам из Новог Сада и јако ме занима шта се и како дешавало деведесетих у друштву и театру тамо где ја и моји нисмо живели. Желим да знам кроз шта су све људи прошли, како су размишљали, шта су стварали и у каквим условима...

Миломир: Важно ми је да чујем, да сазнам, а не да ми, кад изнесем своје мишљење, кажу – шта ти знаш шта је било!

ма је, наравно, згажен. Принцип тражења издајника присутан је деценијама, јер ако нема издајника, нема ни непријатеља, а онда нема ни критичности.

У разговор се укључио **Лука Кеџман**. – Од када постоји позориште, постоји и криза, а Позорје је требало да негује домаћи драмски текст, те тако треба да се зове и данас... Додао је да врло често чује југоносталгију, и сматра да то постоји само код нас, а код других то не чује, иако редовно долази на Позорје. Сматра и да ми немамо превише драма историјског, националног садржаја, и да те драме нису национални памфлети, већ су врло критичког тона.

Ксенија Радуловић је у поређењу Стеријиног позорја и Битефа закључила да, „ако се вуче паралела између наша два најзначајнија фестивала, великих сличности и нема“.

– Позорје 90-тих било је у већем изазову, нестала је једна земља, а то за Битеф није било од примарног значаја. Битеф је мање мењао концепцију будући да је фестивал иностраних остварења. Селектори су се на Битефу мање мењали него на Позорју. Позорје се више прати у оквиру наше позоришне заједнице, свима је стало да буду у селекцији и добију награду. Можда је једино заједничко да су оба фестивала кроз турбулентне периоде прошла без озбиљнијег покушаја цензуре, док је латентних покушаја цензуре било у самим позоришним кућама – рекла је Радуловићева.

Бранислава Опрановић

1978: МИЛИЦА НОВКОВИЋ – КАМЕН ЗА ПОД ГЛАВУ

Пише Мина Милошевић

Године 1978. на Стеријином позорју изведен је први комад једне жене – тада 24-годишње ауторке Милице Новковић – *Камен за под главу*. Тада је добио и Стеријину награду за текст, за представу у целини и за глуму (Петар Божовић).

Ово је један комад који подсећа на натурализам, али има елементе надреалног, пре свега јер се у њему појављују ликови покојника. Говори о животу (али и смрти) људи на селу у једној породици, мушко-женским односима, насиљу у породици, притиску за удајом и рађањем деце, али и за женидбом – једна од главних линија радње прати Крсмана, мушкарца од тридесет пет година који одбија да се ожени Јелком, девојком у коју је заљубљен.

Већ из тога како су наведена лица у овом комаду, примећујемо да се бави патријархалном породицом из патријархалне перспективе, јер је главни лик отац породице, а сви остали ликови су у односу са њим. Комад се и завршава његовом смрћу и планирањем сахране.

Овај комад изведен је у продукцији Атељеа 212 који је некад у већој мери постављао драме младих аутора, а аутори који су тада били млади и тек изашли са сту-

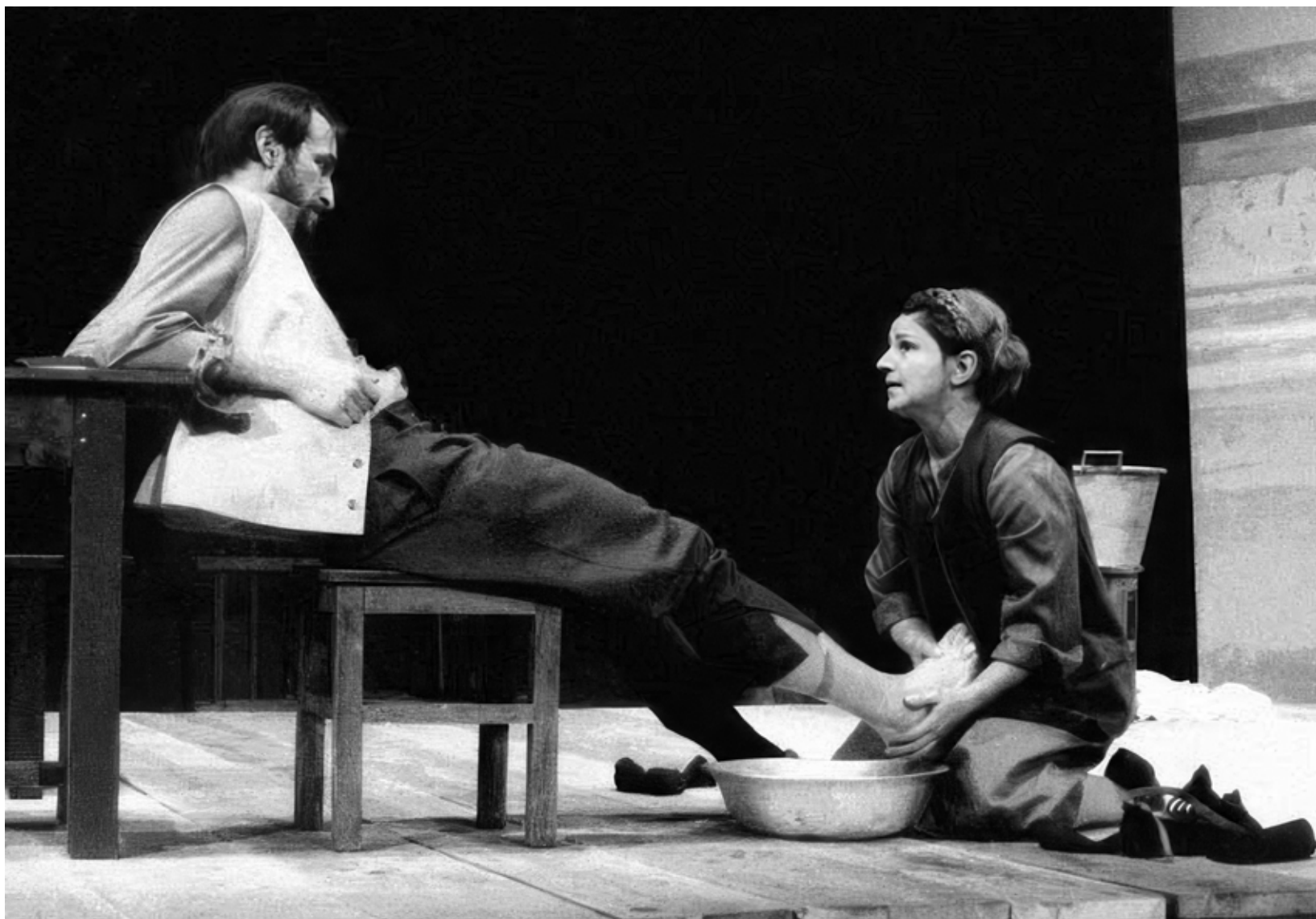
дија су Душан Ковачевић, Зорица Јевремовић, Драган Ускоковић и Милица Новковић.

Ауторка је о драми рекла: „Мислим да ова драма није чисто реалистичка, а још мање натуралистичка, јер је ипак у једној стилизацији померена од обе ове могућности.” Додала је да су „елементи ирационалног добро смештени у раван њихових реалних садржаја.”

Борка Павићевић је рекла о овој драми: „Социолошки моменат *Камена за под главу* чији јунаци живе у свету који је изгубио бога, који губи вредности везане за традиционални морал и начин живота, а не проналази нова упоришта, и нове мотиве, само је први степен њеног значаја.”

Редитељ Миленко Маричић одговара на питање да ли је публика засићена фолклорним приказом нашег села: „Свакако. Ми смо настојали да то фолклорно сведемо на једну врло разумну меру. Остала је арома, али само арома.”

Такође истиче: „Интересантно је то да публика препознаје неке живе људе, своје родитеље, свет који негде живи, а још увек живи и у њиховом сећању. Без обзира што је то у основи један поетски свет, има

много чега аутентичног, препознатљивог... Ми нисмо свесни колико је наш гледалац жељан да види себе на сцени, нешто што му говори о његовом животу, о препознатљивим мотивима, а то је ретко. И кад то доживи, онда надокнађује, па и такве представе и текстови доживљавају интересовање које можда нису до краја заслужили. Јер, постоји жеђ...”

Иако се комад бави патријархалном породицом, даје нови увид у женске разговоре о мушко-женским односима, па и о насиљу у породици. Ево одломка из драме који то показује:

СИМАНА: Трпим кад сам крива, а трпим и кад нисам крива. Ви га наљутите, а он вама не може ништа, па дође овамо, и све то искали на мени. Како би ти то?

КРУНА: Можда би и ја да имам децу.

СИМАНА: Децу!... Жене кажу љубав, а ја и не знам шта је то, а оволику сам децу породила. Кака моја љубав, кад је он мене, трећи дан кад сам дошла за њега, ударио... Сад сам већ остарела, а била сам и ја млада. А он, где је да је по туђија жена. Љуто ме боли, а не смем да се пожалим. Сама заспим, сама се пробудим, а у туђа човека не смем да погледам. Није ми се ни гледало, ал’ тако би ми било и да јес. А у мене су многи гледали. А ја, што од стида што од Новака, окрећем им главу... Мене је може бит неко и волео, а њега никад ни једна. Сад он то види... И жао му. Жене оће нежност, а он то не уме.

Такође, јунакиње једне другима дају добронамерне савете, иако никад не причају ни о чему осим о мушкарцима.

КРУНА: Чујем одбила си Мијата.

ЈЕЛКА: Одбила.

КРУНА: Много те волиш... А ти? Волиш Крсмана. Обневидела си... Није он толики коликим га ти видиш. Волиш га па ти се чини. А још издалека... Не надај се у њега. Неће он да се жени. Но одзивај се док те зову... Пролазе дани, за час све прође. Док је човек млад, краси га младост, а кад остара, ките га деца. Но, да се удаш и децу изродиш. Да имаш сутра кога за руку да поведеш, и да имаш око кога руке да савијеш. Да л’ ме слушаш?

(...)

ЈЕЛКА: Ти га мрзиш.

КРУНА: Не мрзим га, но ми те жао. Видим како опадаш.

ЈЕЛКА: Нисам ја за жаљење.

КРУНА: Како си почела бићеш. Замајава те.

ЈЕЛКА: Нико мене не замајава.

КРУНА: Чекаћеш га, чекаћеш, а бога ми га нећеш дочекат. А и да ти дође, ја ти не би рекла, није ту сва срећа. Жени треба много љубави.

С друге стране, ликови мушкараца покојника причају о сексуалним и љубавним авантурама са женама, док се чини да се између њих двојице крије један хомоеротичан однос који се завршава иконичном сценом рвања:

НИКИТА: Прича се да ниси ништа волео више на белом свету по да обрукаш девојку. Да л’ су ме слагали?

МИЛУН: Они вала нису.

НИКИТА: Па што бре?

МИЛУН: Ништа слађе од тога нема. Нисам само ону која се није дала преварит. Ал’ ништа ми лакше није било на овом свету но налит се вина и преварит девојку.

НИКИТА: Нисам знао колико си нагрдан.

МИЛУН: Све су биле моје сем једне, а само њу једну сам волео.

НИКИТА: А која је то?

МИЛУН: Да л’ ти смем казат? Твоја Перка.

НИКИТА: Вучко је волише, за Вучка је проси.

МИЛУН: Па шта фали? Ал’ не би му је ја по све, тек преломио би је двама колико да јој осетим снагу. И ко ми је измаче... Ти и Вучко. Ено остаре поред вас. Крај мене не би имала кад.

НИКИТА: Пази, Милуне, шта збориш?

МИЛУН: Скупље не може да ме кошта.

НИКИТА: (*Ухвати га за колиџ.*) Можда и може.

МИЛУН: Па да видим. (*Рву се.*) Хахаха! Јаче, Никита, јаче! хахаха! Не осећам те. Где ти је снага? Хахаха! Ништа ми више не мош.

НИКИТА: Трсано те било!

Упркос тешким темама трауме, емоционалне недоступности и смрти, у драми је присутан и хумор, и то управо на местима где се говори о смрти:

БОШКО: Бог помого и овамо... Шта радиш, Вучко?

ВУЧКО: Ништа. Старим полагачко.

БОШКО: Неће те онамо, не можеш овамо.

ВУЧКО: Нем куд, шта ћу.

БОШКО: Још ти онај не шаље позивницу?

ВУЧКО: Јок, јок!

БОШКО: Мора да те смео с ума.

ВУЧКО: Тако вала.

БОШКО: Мора бит да си му се нешто опасно замерио.

ВУЧКО: А, јебем га.

Овај комад дао је слику села која је и даље жива и актуелна, са језиком који и даље звучи познато и врло упечатљивим репликама. Односи мушкараца и жена се, ипак јесу променили, а села су се смањила. Кад би неко овај комад извукао из мртвих, питам се да ли би надреални слој који покојници у њему доносе још више данас дошао до изражаја, као прича о несталим друштвеним односима, умрлим људима и напуштеном селу.

СУТРА НА ПОЗОРЈУ

НЕДЕЉА, 31. мај 2026.

**11.00 часова / Такмичарска селекција
ОКРУГЛИ СТО: ЗАШТО СЕ СМЕЈЕ?**

**12.00 часова (након Округлог стола критике) / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
ДАНИ КЊИГЕ**

Промоција позоришних издања

Боро Драшковић: Сабрана дела

(Прометеј Нови Сад, 2026)

Учествују: Боро Драшковић, Борис Лијешевић, Зоран Колунџија,
Харис Пашовић, Ана Радивојевић Здравковић и Зоран Максимовић

Неђо Осман, *Зелено је зелено је црвено*

(Прометеј Нови Сад, 2026)

Учествују: Неђо Осман и Зоран Колунџија

12.00 часова / СНП Камерна сцена

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

Јавно читање радова студената драматургије

18.00 и 21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (Публика је на сцени)

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ШИНЕ

Текст: Милена Марковић

Режија: Милан Нешковић

Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Босна и Херцеговина – Република Српска)

**ЗА ДИГИТАЛНИ ПРИСТУП
БИЛТЕНУ КОРИСТИТЕ**

